

UDK: 347.626.2(497.11)

Stručni rad

Rad je primljen/ Received: 12.12.2022;

Korigovan/Revised:28.02.2023;

Prihvaćen/ Accepted: 26.03.2023.

Narančić Mane¹

PREDBRAČNI UGOVORI U PORODIČNOM PRAVU

Sažetak: Predbračni ugovor predstavlja jedan svečani ugovor kojim budući bračni drugovi regulišu imovinsko-pravne odnose, odstupajući od zakonskog režima imovine. Pod uticajem medija i kinematografije u javnosti postoji predrasuda da je predbračni ugovor neophodan samo kada se materijalni status budućih supružnika drastično razlikuje i da je predlog jednog od (budućih) supružnika za zaključivanje predbračnog ugovora znak nepoštovanja druge ugovorne strane.

Ključne reči: predbračni ugovor, konflikt, Srbija

Uvod

Predbračni ugovori su dosta rasprostranjeni instituti u bračnom i porodičnom pravu, koje prepoznaje i naš pravni sistem. To znači da su kod nas ovakvi ugovori punovažni i dopušteni. Ova dva oblika istog pravnog posla razlikuju se samo prema vremenu zaključenja, a svrha im je ista – modifikacija zakonskog “režima” imovinskih odnosa supružnika.

Mnogi ljudi dovode u pitanju svrhu i moralnost ovog pravnog posla. Neki tvrde da mu je najveća prednost baš prevencija – na svojevrsan način garantuje harmoniju u braku. Drugi kažu da mu je isključiva svrha izbegavanje potencijalnih sudskih postupaka. U svakom slučaju predbračni ugovori su posledica jednog šireg

¹ Fakultet za pravo, bezbednost i menadžment „Konstantin Veliki“ Niš, Univerzitet Union Nikola Tesla, Beograd, mane.narancic@konstantinveliki.edu.rs

društvenog fenomena koji je povezan sa kulturom modernosti i sa onim što je nazvano etika autentičnosti.²

U situacijama kada partneri nemaju zaključen predbračni ugovor, prilikom odlučivanja o doprinosu u sticanju zajedničke imovine, a nema kompromisa, na scenu stupa sudski postupak koji, obzirom da zadire u intimne odnose partnera može biti jako neprijatan i dug, pa advokati savetuju i ohrabruju stranke da zaključe ovakve ugovore.

1. Pojam predbračnog ugovora

Predbračni ugovor predstavlja jedan svečani ugovor kojim budući bračni drugovi regulišu imovinsko-pravne odnose, odstupajući od zakonskog režima imovine. To ne bi bilo moguće da odredbe zakona koje regulišu imovinske odnose između supružnika nisu dispozitivne, dakle, od njih stranke mogu odstupiti.

U Porodičnom zakonu Republike Srbije predbračnom ugovoru posvećen je član 188. u kome jasno stoji: „Supružnici, odnosno budući supružnici, mogu svoje imovinske odnose na postojećoj ili budućoj imovini urediti predbračnim ugovorom“.³ Činjenica je da ćemo se u svakodnevnom životu češće susresti sa terminom „predbračni ugovor“ i da će taj termin biti ljudima približniji od termina bračni ugovor. Vrlo je bitno praviti razliku između predbračnog i bračnog ugovora. Razlika između njih pravi se u zavisnosti od trenutka kada je ugovor zaključen.

„Bračni ugovor (*pacta nuptialis*) je jedan specifičan vid regulisanja imovinskih odnosa bračnih drugova, vid realizacije

² А. Прњат, „Етика аутентичности и секуларизација“, MELISSA - *Museums, Ethics, Library and Information Science Studies, Archives*, 16. *Транскултуралност и библиотеке*. Београд: Универзитет у Београду: Филолошки факултет, 2017, стр. 217 – 224.; А. Прњат, „Култура модерности и афирмација обичног живота“, *Књижевност и мултикултуралност (Културе у дијалогу)*, Београд: Филолошки факултет, 2013, стр. 147 – 155.

³ Чл.188.став 1 Породични Закон, Службени гласник бр. 18/2005, 72/2011 -др. закон и 6/2015

principa da svako lice može da raspolaže svojom imovinom u granicama zakona“.⁴ Bračni ugovor se bavi porodičnom imovinom. Zato on i nije ugovor kao svaki drugi. To je jedan „porodični pakt“ jer se njime određuje režim porodične imovine koja nastaje zaključenjem braka.

Potrebno je da uspostavimo paralelu između bračnog ugovora i sporazumne odnosno sudske deobe bračne imovine. Bračni ugovor deluje generalno i *pro futuro* (u budućnosti), ali se može odnositi i na protekli period ako je sticana zajednička imovina, tako da se ovde vrši sporazumna deoba (vansudska). Sporazum o deobi u našem pravu ima dejstvo samo na imovinu koja je stečena u toku braka do zaključenja sporazuma o deobi.

2. Karakteristike predbračnog ugovora

Ako za polaznu tačku uzmemo definiciju predbračnog ugovora, možemo prepoznati nekoliko njegovih osnovnih karakteristika koje razlikuju ovu specifičnu vrstu ugovora, od drugih obligaciono-pravnih ugovora. Ove karakteristike su uglavnom porodičnopravnog karaktera.

- 1) Stranke, odnosno saugovornici mogu biti isključivo budući, a treća lica uglavnom mogu dati izjavu u vezi sa tim ugovorom. Kao i u svim drugim pravnim poslovima, moguće je da supružnici budu zastupani od strane zakonskog zastupnika, ili punomoćnika. Zakonski zastupnik će zastupati stranke odnosno u ovom slučaju supružnike, u slučaju kada oni nemaju parničnu sposobnost i nisu u stanju da štite svoje interese. Imovinski odnosi bračnih drugova značajno se razlikuju od imovinskih odnosa drugih fizičkih lica.
- 2) Jednu od bitnih karakteristika ovog kontrakta predstavlja i vreme u kome se može predbračni ugovor zaključiti. Predbračni ugovor se može sklapati isključivo pre braka. Ukoliko je zaključen pre stupanja u brak, ugovor ima odložno dejstvo, smatraće se da je sklopljen sa odložnim

⁴ Б.Петровић, Грађанска кодификација, Зборник радова презентованих на научном скупу одржаном на Правном факултету у Нишу, Ниш, 2003 стр. 405

- uslovom. Ovaj ugovor može biti čak i pre ulaska u brak nekoliko puta sklopljen.
- 3) Predbračni ugovor je u osnovi obligaciono-pravni ugovor, na njega se primenjuju pravila obligacionog prava. Međutim ovaj pravni posao nikako ne sme biti u suprotnosti ni sa načelima i imperativnim odredbama porodičnog prava. Primera radi, predbračnim ugovorom se ne može jedan od supružnika odreći prava na izdržavanje od strane drugog bračnog druga koje mu je garantovano zakonom.
 - 4) Predbračni ugovor je jedan formalan ugovor jer se za njegovu punovažnost zahteva da je sačinjen u pisanom obliku i overen od strane suda ili javnog beležnika.
 - 5) Predbračni ugovor je jedan svečani ugovor.
 - 6) Predbračni ugovor je akcesoran ugovor jer proizvodi dejstvo tek posle zaključenja braka, u protivnom ne mogu nastati dejstva predbračnog ugovora.
 - 7) Jedna od bitnih karakteristika predbračnog ugovora je i to što se ne može ni zaključiti ni raskinuti jednostranom izjavom volje supružnika. Predbračni ugovor zaključuje se kao i svaki drugi ugovor saglasnošću volja strana, što znači da je i za njegov raskid potrebna saglasnost obeju strana. Pri tome, smatra se da se sačinjava novi ugovor kojim se poništava dejstvo prethodno zaključenog ugovora.
 - 8) Predbračni ugovor je institucionalnog karaktera, jer se njime reguliše status porodične imovine, pa samim tim ne sme biti protivan pravilima i normama porodičnog prava.
 - 9) Predbračni ugovor je jedan fakultativan ugovor, što znači da njegovo zaključenje zavisi od volje ugovornih strana, u ovom slučaju budućih supružnika.
 - 10) Predbračni ugovori spadaju u kategoriju imenovanih ugovora. Oni su u Porodičnom zakonu Republike Srbije regulisani po imenu i sadržaju. Regulisani su u zakonu članom 188. ali veliki broj dilema do kojih dolazi pojavom predbračnih ugovora u našem pravu može se razrešiti kako primenom onih odredaba zakona kojima se regulišu imovinski odnosi supružnika tako i supsidijarnom primenom opštih normi građanskog prava.

- 11) Predbračni ugovor je načelno jedan komutativan pravni posao. Međutim njegove odredbe se često odnose i na buduću imovinu čije je nastajanje i veličinu nemoguće predvideti tako da ovaj ugovor svakako može biti i aleatoran.

Institut predbračnog ugovora novijeg je datuma. Brak i imovinski odnosi dugo su bili regulisani crkvenim pravom i u nadležnosti crkvenih sudova. Mogućnost ugovornog regulisanja imovinsko-pravnih odnosa između bračnih drugova javlja se tek u građanskim kodifikacijama devetnaestog veka. Danas velika većina zemalja kontinentalnog prava priznaje predbračni ugovor kao dozvoljenu instituciju porodičnog zakonodavstva.

3. Ugovorne strane kod predbračnog ugovora

Porodični zakon Republike Srbije strogo je individualizovao predbračni ugovor definišući veoma uzak krug subjekata koji mogu sklopiti ovaj pravni posao. Ovako restriktivan pristup logična je posledica pravne prirode predbračnog ugovora. Ugovorne strane mogu biti kako budući supružnici, tako i bračni drugovi nakon zaključenja braka. Porodični zakon je ustanovio kategoriju „budućeg supružnika“, koja se odnosi na ona lica koja još nisu zaključila brak, ali izražavaju volju da to učine. Ugovor će proizvoditi dejstvo samo ako brak bude zaključen. Važno je da napomenemo da ovaj ugovor ne bi mogli da zaključe bivši supružnici.

Za zaključenje ovog ugovora traži se odgovarajuća sposobnost ugovornih strana. Nju poseduju sva ona lica koja su sposobna da zaključe brak, pošto ovaj ugovor nema smisla bez braka. U ovom slučaju važiće staro pravilo: „*Habilis ad nuptias, habilis ad pacta nuptialia*“. To znači da je za punovažnost predbračnog ugovora potrebno da supružnici ispunjavaju uslove u pogledu sposobnosti za zaključenje punovažnog braka.⁵

Dakle, da bi jedan predbračni ugovor bio punovažan uslov je da ugovarači moraju posedovati poslovnu sposobnost, što je

³ J. Салма, Облигационо право, Правни факултет у Новом Саду, 1999. године, стр 228.

potrebno i kod bilo kog drugog pravnog posla. Poslovna sposobnost je svojstvo fizičkog lica da stvara, ukida i menja imovinske obaveze.³

Porodičnim zakonom je regulisano da se poslovna sposobnost stiče punoletstvom, pri čemu se punoletstvo stiče sa navršenom 18. godinom života. Maloletno lice može zaključiti predbračni ugovor pod uslovom da je navršilo 16 godina života, a postalo je roditelj i dostiglo je telesnu i duševnu zrelost potrebnu za samostalno staranje o sopstvenoj ličnosti, pravima i interesima.

Lica delimično lišena poslovne sposobnosti mogu zaključiti predbračni ugovor. Prema članu 147. Porodičnog zakona Republike Srbije, punoletno lice koje zbog svoje bolesti ili smetnji u psihofizičkom razvoju svojim postupcima neposredno ugrožava sopstvena prava i interese ili prava i interese drugih ilica može biti delimično lišeno poslovne sposobnosti, a sudskom odlukom o delimičnom lišenju poslovne sposobnosti određiće se opseg poslova koje lice delimično lišeno poslovne sposobnosti može odnosno ne može samostalno preduzimati.⁶ Iako sud može formalno doneti odluku kojom će dozvoliti zaključenje predbračnog ugovora licu koje je delimično lišeno poslovne sposobnosti, mala je verovatnoća da će se to i dogoditi ako uzmemo u obzir složenost bračnog kontrakta i posledice koje sklapanje ovog pravnog posla nosi sa sobom.

U Porodičnom zakonu RS gotovo da su u potpunosti izjednačene bračna i vanbračna zajednica. Naime, u članu 191. pomenutog zakona naglašeno je da imovina koju su vanbračni partneri stekli radom u toku trajanja zajednice života u vanbračnoj zajednici predstavnja zajedničku imovinu, kao i to da se na imovinske odnose vanbračnih partnera shodno primenjuju one zakonske odredbe, kojima se regulišu imovinski odnosi supružnika.⁷ Zakonodavac uvodi zakonski imovinskopravni režim i za vanbračne partnere, istovremeno otvarajući mogućnost izmene tog režima i zaključenja predbračnih ugovora kroz shodnu primenu odgovarajućih odredaba Porodičnog zakona. Nema, dakle, dileme da i vanbračni partneri mogu biti subjekti predbračnog ugovora.

⁶ Чл.147 став 1, 2, 3, Породични закон, Службени гласник бр. 18/2005, 72/2011 -др.закон и 6/2015

⁷ Чл 191 став 1 и2,. Породични закон, Службени гласник бр. 18/2005, 72/2011 -др. закон и 6/2015

4. Predmet predbračnog ugovora

Polazeći od principa autonomije volje, jednog od najvažnijih principa ugovornog prava, možemo da zaključimo da su supružnici odnosno budući supružnici, slobodni u pogledu regulisanja svojih imovinskih odnosa.⁸ Predmet ovog ugovora je imovina koju supružnici poseduju u trenutku njegovog zaključenja ili koju će supružnici odnosno budući supružnici steći, na bilo koji pravno dozvoljen način.

Većina modernih zakonodavstava, a svakako uključujući i Porodični zakon Republike Srbije iz 2005. godine, poznaje institut predbračnog ugovora, kojim je moguće izmeniti zakonski imovinski režim. Međutim, treba naglasiti da ovaj kontrakt ne mora nužno voditi izmeni režima. Njegov predmet može biti i samo ustupanje nekog stvarnog ili obligacionog prava drugom bračnom drugu. Predmet ugovora kako je to navedeno već u Zakonu o obligacionim odnosima treba da ispunjava određene uslove da bi bio punovažan. Član 46. stav 2. izražava te uslove rečima da predmet mora biti moguć, dopušten i određen, odnosno odrediv.

Predmeti predbračnog ugovora su veoma brojni, posebno u onim pravnim sistemima gde postoje minimalna ograničenja ili uopšte ne postoje ograničenja u definisanju predbračnog ugovora. Naš Porodični zakon ne ograničava strane (buduće supružnike) u izboru predmeta ugovora. Njih ograničavaju samo određene odredbe Zakona o obligacionim odnosima sa kojima u skladu mora da bude zaključeni predbračni ugovor.

Predmeti predbračnih ugovora mogu obuhvatati određivanje različitih udela u imovini stečenoj za vreme braka, ugovaranje prava preče kupovine na imovini, ugovaranje načina upravljanja i raspolaganja imovinom, ugovaranje da se strane privremeno odriču od prava da zahtevaju deobu imovine, kao i rezultate privredne delatnosti bračnih drugova za vreme trajanja zajednice života.

⁸ Чл.46 Закон о облигационим односима, „Службени лист СФРЈ“бр. 29/78, 39/85, 45/89 –одлука УСЈ и 57/89, "Службени лист СРЈ", бр. 31/93 и "Службени лист СЦГ", бр. 1/2003 –Уставна повеља

Mogu se odnositi na pojedine predmete imovine, ili na primer na korišćenje stana. Predmet ovog pravnog posla mogu biti i prihodi od duhovnog stvaralaštva (intelektualna svojina) nastali pre braka, kao i plodovi iz posebne imovine, koja je po vrednosti značajna, koji mogu, ukoliko supružnici tako ugovore, biti isključivo deo posebne imovine bračnih drugova. Stranke se mogu sporazumeti da će imovinu delimično razdvojiti, a da unutar tog okvira da neki prihodi budu pod režimom posebne imovine, a da prihodi iz ostalih delatnosti budu u korist zajedničke imovine, radi pokrivanja troškova zajedničke imovine ili radi pokrivanja troškova zajedničkog života.⁹

Napomenuto je već da bračni drugovi mogu da ugovore različite udele u zajedničkoj imovini, kako onoj stečenoj do trenutka zaključenja predbračnog ugovora, tako i onoj koju će pribaviti radom u budućnosti, odnosno u toku trajanja zajednice života u braku. Budući da je za punovažnost ugovora neophodno da njegov predmet bude određen ili odrediv, stranke su dužne da u ovaj pravni posao unesu klauzulu koja će omogućiti precizno i nedvosmisleno utvrđivanje udela supružnika.

Iako je Pородični zakon u članu 189. predvideo ugovor o upravljanju i raspolaganju zajedničkom imovinom kao pravni posao posebno regulisan odredbama ovog pravnog propisa, nema dileme da supružnici i predbračnim ugovorom mogu urediti ovu materiju.¹⁰ Institut predbračnog ugovora omogućava bračnim drugovima da izmene zakonski imovinski režim. Tako da oni mogu sporazumno da predvide upravljanje i raspolaganje zajedničkom imovinom drugačije nego što je to definisao član 174. Pородičnog zakona, koji u stavu 1. kaže da: „Zajedničkom imovinom supružnici upravljaju i raspoložu zajednički i sporazumno.“¹¹

Predbračni ugovor se može odnositi samo na upravljanje ili raspolaganje ili samo na pojedine poslove upravljanja i raspolaganja. Dakle, predbračnim ugovorom jedan bračni drug može prepustiti

⁹ Б.Пајтић, Брачни имовински уговор, Нови Сад, стр. 117

¹⁰ Члан 189.ст.1 који гласи: „ Супружници могу закључити уговор на основу кога ће један од њих управљати и располагати целокупном заједничком имовином или неким њеним деловима.“

¹¹ Чл.174 став 1, Породични Закон, Службени гласник бр. 18/2005, 72/2011 -др. закон и 6/2015

drugom bračnom drugu upravljanje i raspolaganje čak i celokupnom zajedničkom imovinom, jer procenjuje da on poseduje više znanja iz oblasti ekonomije i sposobnosti da ta znanja praktično primeni.

Upravljačka prava se mogu preneti sporazumno i na treće lice. Izuzetak bi u tom smislu mogla biti situacija u kojoj su supružnici, shodno članu 189. stav 4. upisali u Javni registar prava na nepokretnostima predbračni ugovor kojim se definiše upravljanje i raspolaganje zajedničkom imovinom na nepokretnim stvarima.

Predmet predbračnog ugovora može biti i sporazum o deobi zajedničke imovine. Bračni drugovi bi ovim ugovorom mogli ugovoriti kada će se i gde izvršiti deoba ili bi mogli ugovoriti da se u odnosu na celu bračnu tekovinu primeni civilna deoba. Ako su ugovorili drugačije udele od zakonom izjednačenih, tada će to svakako imati prednost pred zakonskim režimom.¹²

Pored prava svojine, kao najvažnijeg stvarnog prava i druga stvarna prava mogu biti predmet predbračnog ugovora. Moguće je, dakle, inkorporisati u ovu vrstu kontrakta i službenosti, zalogu (ručna zaloga i hipoteka) zakup ili pravo građenja.

I pravo preče kupovine je jedno od prava koje bi moglo biti predmet predbračnog ugovora. Titular ovog prava ovlašćen je da zahteva da vlasnik, kada reši da proda određenu stvar, prvo njemu ponudi kupovinu. Ugovorno pravo preče kupovine najčešće je rezultat sporedne pogodbe iz ugovora o prodaji, mada ne mora nužno biti vezano za ovaj ugovor. Odredbom o pravu preče kupovine lice koje namerava da proda ugovorom određenu stvar ima obavezu da obavesti titulara prava preče kupovine o nameravanoj prodaji stvari određenom licu, o uslovima prodaje, kao i da mu ponudi da za istu cenu kupi tu stvar.

Pet godina je krajnji rok do koga ovo pravo važi, ukoliko vlasnik nije izrazio nameru da proda stvar, računajući od momenta zaključenja ugovora. Imalac prava preče kupovine ne može se pozivati na to pravo, jedino u slučaju prinudne javne prodaje predmetne stvari. Ako je njegovo pravo bilo upisano u javnu knjigu, imalac prava preče kupovine ovlašćen je da zahteva poništaj javne prodaje, kao da nije bio pozvan datoj prodaji prisustvuje.

¹² И. Мајсторовић, Брачни Уговор Новина хрватског обитељског права, Правни факултет у Загребу 2005. године, стр. 199

Pravo preče kupovine ne podrazumeva nikakve posebne pogodnosti za bračne drugove koji bi ovakvu klauzulu predvideli svojim predbračnim ugovorom. Ovaj institut međutim može značajno olakšati razrešenje imovinsko-pravnih odnosa između supružnika u slučaju prestanka bračne zajednice.

Poseban mogući predmet bračno-imovinskog ugovora čini sagledavanje udela bračnog druga koji nije član privrednog društva u imovini koja je iz posebne ili zajedničke imovine uložena u privredno društvo od strane drugog bračnog druga koji je član privrednog društva. Ako je u konkretnom slučaju po sredi delovanje (ugovornog ili zakonskog) režima zajedničke imovine, ili po sili zakona, ili po sili ugovora bračni drug ne-član stiče udeo u firmi, zajednički udeo se ne evidentira kao suvlasništvo u samoj firmi, niti se po tom udelu ostvaruje automatski pravo na dividendu ili pravo na upravljanje, što može pripasti samo članu firme. Međutim, to pravo bračnog druga ne-člana, bar u pogledu dividende, može se pojaviti kao potencijalno potraživanje, što može stvarati teškoće u funkcionisanju firme.¹³ U svakom slučaju bračnim ugovorom može se unapred raščistiti pitanje da li je imovina uložena u privredno društvo zajednička ili posebna, ali i definisati sudbina dobiti proistekle iz te imovine.

Predmet predbračnog ugovora sadržan je i u onim odredbama koje se odnose na izmene ili raskid ovog pravnog posla. Navedene odredbe mogu precizirati u kojim, tačno određenim situacijama, ugovorne strane imaju pravo na jednostrani raskid ovog pravnog posla. Na ovakav način mogu se izbeći eventualni sporovi o pravnim posledicama takvog postupka jedne od strana ugovornica. Do jednostranog raskida ili izmena ugovora može doći i ukoliko su nastupile promenjene okolnosti, odnosno ukoliko je znatno narušeno načelo ekvivalentnosti.

Ukoliko nakon zaključenja ugovora nastupe okolnosti koje otežavaju ispunjenje obaveze jedne strane, ili ako se zbog njih ne može ostvariti svrha ugovora, a u jednom i u drugom slučaju u toj meri da je očigledno da ugovor više ne odgovara očekivanjima ugovornih strana i da bi po opštem mišljenju bilo nepravično održati

¹³ J. Салма, О брачно имовинском уговору гласник адвокатске коморе Војводине, број 11

ga na snazi takvog kakav je, strana kojoj je otežano ispunjenje obaveze može zahtevati da se ugovor raskine¹⁴ te promjenjene okolnosti mogu se odnositi na različite činjenice—na primer, na promenu u finansijskoj situaciji jednog od supružnika, na povećanje broja članova porodice i slično.

Supružnici mogu pribeći i sporazumno raskidu, odnosno sporazumno odustanku od ugovora kao načinu prestanka ovog pravnog posla. Budući da je sporazumni raskid po svojoj prirodi ugovor odnosno predstavlja saglasnu izjavu volja ugovornih strana, njegova forma mora biti identična formi koja se zahteva za punovažnost predbračnih ugovora.

Što se izmena predmeta predbračnog ugovora tiče, one mogu biti izvršene u svakom trenutku, ukoliko su ugovorne strane saglasne da pribegnu drugačijem definisanju odredaba ovog pravnog posla i ukoliko su poslovno sposobne, odnosno, pod određenim uslovima i delimično poslovno sposobne. Pošto je Porodični zakon Republike Srbije predvideo formu javne isprave kao obaveznu formu za zaključenje predbračnog ugovora, ovaj zahtev važi i za sve kasnije izmene ili dopune ugovora.

5. Zaključenje predbračnog ugovora

Predbračni ugovor zaključuje se u obliku javno-beležnički potvrđene (solemnizovane) isprave. Prilikom potvrđivanja (solemnizacije) ugovora javni beležnik je dužan da ugovornike naročito upozori na to da se njime isključuje zakonski režim zajedničke imovine, o čemu stavlja napomenu u klauzuli o potvrđivanju.¹⁵

Pre uvođenja u srpsko zakonodavstvo ustanove Javnog beležništva, i davanja širih ovlašćenja javnim beležnicima, ove poslove obavljao je sud. Porodičnim zakonom Republike Srbije je

¹⁴ Закон о облигационим односима, члан 133. став 1.

¹⁵ Чл 188. ст 1, 2 Породични Закон, Службени гласник бр. 18/2005, 72/2011 -др. закон и 6/2015

predviđeno da predbračni ugovor kojim se regulišu nepokretnosti bude upisan i u javni registar prava na nepokretnostima.¹⁶

Time bi se postiglo stanje pravne sigurnosti kako u pogledu samih strana ugovarača, tako i svih trećih zainteresovanih lica, jer bi im bila dostupna i sama sadržina ovog ugovora kao i informacija o tome kako je regulisano pitanje prava na nepokretnosti između supružnika, odnosno budućih supružnika.

6. Forma predbračnog ugovora

Odredbe o formi predbračnog ugovora sadržane su u članu 188.st 2. i 3. Porodičnog Zakona Republike Srbije. U članu 188. stavu 2. stoji da se predbračni ugovor zaključuje u obliku javno-beležnički potvrđene (solemnizovane) isprave. Prilikom potvrđivanja (solemnizacije) ugovora javni beležnik je dužan da ugovornike naročito upozori na to da se njime isključuje zakonski režim zajedničke imovine, o čemu stavlja napomenu u klauzuli o potvrđivanju.¹⁷

Ovaj pravni posao mora da bude u pisanoj formi. Prema članu 72. Zakona o obligacionim odnosima pisana forma podrazumeva pisanu redakciju ugovora (napisanu sadržinu ugovora) i potpis svih lica kojase njime obavezuju (potpis oba supružnika ili njihov rukoznak, overen od strane dva svedoka ili od suda ili nekog drugog organa).¹⁸

Kod dvostrano obavezujućih ugovora, kakav je i sam predbračni ugovor, postoje dve solucije: da obe strane potpišu jednu ispravu ili da svaka strana potpiše primerak ugovora namenjen drugoj strani. Ugovorna strana mora da bude potpisana imenom i prezimenom (ličnim imenom) na kraj pismena, jer pravno obavezuje samo ono što je iznad potpisa. Ugovor može da bude u pisanoj formi i ako se zaključi putem, razmene pisma, teleprinterom ili drugim

¹⁶ Чл 188.ст.3 Породични Закон, Службени гласник бр. 18/2005, 72/2011 -др. закон и 6/2015

¹⁷ Чл.188, Породични закон, "Сл. гласник РС", бр. 18/2005, 72/2011 -др. закон и 6/2015)

¹⁸ Чл.72, Закон о облигационим односима

sredstvima koja omogućavaju da sa izvesnošću utvrdi sadržina ugovora i davalac izjave –ugovorna strana.

Značaj forme predbračnog ugovora ogleda se u tome što forma pruža sigurnost saugovaraču u tom pogledu da se kroz ovakvu formu obezbeđuje lakša dokazivost sadržine ugovora.

7. Prestanak predbračnog ugovora

Pod prestankom ugovora podrazumevamo prestanak prava ili obaveza iz ugovora. Prestanak ugovora ne bi mogli smatrati posebnim pravnim institutom s obzirom na to da je prestanak naravno uz ostvarivanje dejstva ugovora krajnji cilj ugovornika.¹⁹ Porodični zakon RS ne sadrži odredbe koje se odnose na raskid, odnosno prestanak predbračnog ugovora. Na prestanak predbračnog ugovora primenjivaće se opšta pravila Zakona o obligacionim odnosima koja se odnose na prestanak ugovora.

Predbračni ugovor može prestati prirodnim i pravnim putem. Prirodnim putem prestaje u slučaju smrti jednog supružnika. Tada istovremeno prestaju i brak i predbračni ugovor. Pravnim putem prestaje u slučaju razvoda i poništenja braka, kao i u slučaju raskida ili poništenja predbračnog ugovora.

- 1) Prestanak predbračnog ugovora prirodnim putem–prestanak predbračnog ugovora ne zavisi uvek od samih strana ili u ovom slučaju od budućih spružnika. Predbračni ugovor može prestati i nezavisno od njihove volje prirodnim putem. Tipičan primer prestanka ugovora nezavisno od volje ugovornika jeste usled smrti jednog od ugovornika, odnosno u ovom slučaju supružnika, ili proglašenjem nestalog supružnika za umrlog.
- 2) Poništenje i razvod braka–pošto je predbračni ugovor akcesorne prirode, kada se brak razvede ili poništi prestaje i predbračni ugovor momentom pravnosnažnosti presude kojom se brak razvodi ili poništava. U slučaju da dođe do razvoda ili poništenja braka, predbračni ugovor više ne može

¹⁹ J. Салма, „О брачно–имовинском уговору“, Нови Сад, 2002, стр. 393

postojati, budući da se njime regulišu imovinski odnosi supružnika tokom trajanja braka. Ako su predmet predbračnog ugovora bile nekretnine, pravosnažna presuda se dostavlja katastru da se upiše činjenica prestanka predbračnog ugovora.²⁰

- 3) Raskid i poništenje predbračnog ugovora—predbračni ugovor se može raskinuti obostranom saglasnošću ugovornih strana ili voljom jednog od njih.

To znači da se ugovor može raskinuti sporazumno ili jednostrano.²¹ Dakle, moraju se ispoštovati formalni uslovi za raskid. Sporazumni raskid je ugovor kojim stranke odustaju od svog ranije zaključenog ugovora. Sporazumni raskid ugovora nastupiće kada stranke više ne žele ostvarenje onog pravnog dejstva zbog kog su ugovor i zaključile. Svoj odustanak od zaključenog ugovora one izražavaju saglasnošću izjavljenih volja što je ustvari jedan novi ugovor kojim raskidaju već postojeći predbračni ugovor.

Naravno, sporazumni raskid je moguć sve dok prvobitni ugovor nije izvršen u potpunosti.²² Jednostrani raskid je dozvoljen samo iz razloga koji su zakonom ili voljom stranaka predviđeni. Odredbe predbračnog ugovora mogu definisati tačno u kojim situacijama, ugovorne strane imaju pravo na jednostrani raskid. Ovako bi se svakako izbegli eventualni sporovi o tome da li postoji pravo na jednostrani raskid ili ne. Najvažniji slučajevi jednostranog raskida su raskid ugovora zbog promenjenih okolnosti i raskid ugovora zbog neispunjenja.

Jednostranom raskidu kao i izmeni predbračnog ugovora može pribeći jedna od stranaka ukoliko su nastupile promenjene okolnosti, odnosno, koliko je znatno narušeno načelo ekvivalentnosti (svakako da ekvivalentnost davanja ne mora biti svrha ovog pravnog posla s obzirom na to da su ovi kontrakti često jednostrano obavezni).

²⁰ А.Радованов, М.Почуча, Брачно имовинско право-Породично процесно право, стр. 66

²¹ Ј.Радишић, Облигационо право, Ниш, 2016, стр. 177

²² С.Перовић, Облигационо право, Београд, 1973, стр 342

U članu 133. stavu 1. Zakona o obligacionim odnosima postoji odredba koja kaže: “Ako posle zaključenja ugovora nastupe okolnosti koje otežavaju ispunjenje obaveze jedne strane, ili ako se zbog njih ne može ostvariti svrha ugovora, a u jednom i u drugom slučaju u toj meri da je očigledno da ugovor više ne odgovara očekivanjima ugovornih strana i da bi po opštem mišljenju bilo nepravično održati ga na snazi takav kakav je, strana kojoj je otežano ispunjenje obaveze, odnosno strana koja zbog promenjenih okolnosti ne može ostvariti svrhu ugovora može zahtevati da se ugovor raskine.”²³ Posledica raskida predbračnog ugovora je konstituisanje zakonskog režima zajedničke imovine.

Treba naglasiti da razvod braka ili smrt jednog od supružnika ne povlači uvek sa sobom prestanak predbračnog ugovora. Ukoliko dođe do prestanka braka ovaj kontrakt svakako ne proizvodi više pravno dejstvo u odnosu na buduća prava preuzeta ugovorom. Međutim, prenosiva imovinska prava koja proizilaze iz ovog pravnog posla prelaze na naslednike preminulog supružnika, ili ih preuzimaju njegovi poverioci radi naplate sopstvenih potraživanja iz nekog prethodnog pravnog posla.

Shodno tome da se u našem pravu ovaj pravni posao najčešće sklapa da bi se režim zajedničke imovine zamenio režimom posebne imovine bračnih drugova, naslednici i poverioci preminulog stupanjem na snagu ovog ugovora gube pravo na deobu zajedničke imovine (pravo na deobu koje je ustanovljeno članom 181. Porodičnog zakona RS) što je svakako prirodna posledica pretvaranja ovog oblika imovine u posebnu imovinu bračnih drugova. Oni svoja prava ostvaruju naknadno u ostavinskom postupku.²⁴

Zaključak

Predbračni ugovor je ugovor kojim supružnici odnosno budući supružnici samostalno određuju bračni imovinski režim, pri tom odstupajući od zakonskog režima zajedničke imovine. Zaključivanjem predbračnog ugovora supružnici, odnosno budući

²³ Чл.133.ст.1., Закон о облигационим односима

²⁴ Б.Пајтић, Брачни имовински уговор, Нови Сад, стр. 173

supružnici slobodno i sporazumno uređuju svoje imovinske odnose u braku.

Zaključivanje predbračnog ugovora nije izraz međusobnog nepoverenja supružnika, niti straha za “sudbinu” braka, već manifestuje realne i svesne poglede supružnika na brak kao životnu zajednicu dvoje ljudi koja se, kao i svaki druga ljudska zajednica, neprestano menja.

Pod uticajem medija i kinematografije u javnosti postoji predrasuda da je predbračni ugovor neophodan samo kada se materijalni status budućih supružnika drastično razlikuje i da je predlog jednog od (budućih) supružnika za zaključivanje predbračnog ugovora znak nepoštovanja druge ugovorne strane. Međutim, predbračni ugovor ni na koji način ne podstiče razvod braka.²⁵

Literatura

1. A.Radovanov, M.Počuča, *Bračno imovinsko pravo - Porodično procesno pravo*, Univerzitet privredna akademija „Pravni fakultet za privredu i pravosuđe“, Novi Sad, 2010.
2. B.Pajtić, *Bračni imovinski ugovor*, Novi Sad, 2008.
3. B. Petrović, *Građanska kodifikacija*, Zbornik radova prezentovanih na naučnom skupu održanom na Pravnom fakultetu u Nišu, Niš, 2003.
4. I. Majstorović, *Bračni Ugovor Novina hrvatskog obiteljskog prava*, Pravni fakultet u Zagrebu 2005.
5. J.Radišić, *Obligaciono pravo*, Niš, 2016.
6. J. Salma, *Obligaciono pravo*, Pravni fakultet u Novom Sadu, 1999.

²⁵ O odnosu medija i javnosti upog. A. Prњat, „Љубомир Тадић о јавности“, М. Лолић, С. Антонић, Ј. Бакић (прир.) *Филозофија кризе и отпора: Мисао и дело Љубомира Тадића*. Београд: Институт друштвених наука, САНУ, Универзитет у Београду, Филозофски факултет, Одељење за социологију, Српско социолошко друштво, стр. 262 - 277.

7. J. Salma, *O bračno imovinskom ugovoru glasnik advokatske komore Vojvodine*, broj 11.
8. J. Salma, „*O bračno–imovinskom ugovoru*“, Novi Sad, 2002.
9. S. Perović, *Obligaciono pravo*, Beograd, 1973.
10. Čl.46, *Zakon o obligacionim odnosima*, „Službeni list SFRJ“ br. 29/78, 39/85, 45/89 –odluka USJ i 57/89, "Službeni list SRJ", br. 31/93 i "Službeni list SCG", br. 1/2003
11. Čl.147 stav 1, 2, 3, *Porodični zakon*, Službeni glasnik br. 18/2005, 72/2011 -dr.zakon i 6/2015.
12. A. Прњат, „Љубомир Тадић о јавности“, М. Лолић, С. Антонић, Ј. Бакић (прир.) *Филозофија кризе и отпора: Мисао и дело Љубомира Тадића*. Београд: Институт друштвених наука, САНУ, Универзитет у Београду, Филозофски факултет, Одељење за социологију, Српско социолошко друштво, стр. 262 - 277.
13. А. Прњат, „Етика аутентичности и секуларизација“, MELISSA - *Museums, Ethics, Library and Information Science Studies, Archives, 16. Транскултуралност и библиотеке*. Београд: Универзитет у Београду: Филолошки факултет, 2017, стр. 217 – 224.
14. А. Прњат, „Култура модерности и афирмација обичног живота“, *Књижевност и мултикултуралност (Културе у дијалогу)*, Београд: Филолошки факултет, 2013, стр. 147 – 155.

PRE-MARRIAGE AGREEMENTS IN FAMILY LAW

Summary: A prenuptial agreement is a formal contract by which future spouses regulate property-legal relations, deviating from the legal regime of property. Under the influence of the media and cinematography, there is a prejudice in the public that a prenuptial agreement is necessary only when the financial status of the future spouses is drastically different and that the proposal of one of the (future) spouses to conclude a prenuptial agreement is a sign of disrespect for the other contracting party.

Key words: prenuptial agreement, conflict, Serbia

Kako citirati ovaj članak/how to cite this article:

Narančić, M. (2023) Predbračni ugovori u porodičnom pravu,
Horizonti menadžmenta, II (1), 129-146